

Tallinna Halduskohus
Tallinna kohtumaja
Pärnu mnt 7, Tallinn
tlnhktallinn.menetlus@kohus.ee
esitatud e-toimiku kaudu

25.06.2025.a

HALDUSASI

Kaebaja I:	Mittetulundusühing Koovi Külaselts registrikood 80631967 aadress Saare maakond, Saaremaa vald, Koovi küla, Vähiku-Tooma, 93314
Kaebaja I esindaja:	Tuulikki Laesson OÜ Laesson ja Partnerid tuulikki@laesson.ee
Kaebaja II:	Mittetulundusühing Elurikkuse Kaitse registrikood 80631772 aadress Saare maakond, Saaremaa vald, Koovi küla, Mudapõllu, 93314
Kaebaja II esindaja:	Tuulikki Laesson OÜ Laesson ja Partnerid tuulikki@laesson.ee
Kaebaja III:	Mittetulundusühing Saare Rannarahva Selts registrikood 80619618 Saare maakond, Saaremaa vald, Salme alevik, Sörve mnt 32, 93201
Kaebaja III esindaja:	Tuulikki Laesson OÜ Laesson ja Partnerid tuulikki@laesson.ee
Kaebaja IV:	Tuulikki Laesson isikukood 46903190280 elukoht Mudapõllu, Koovi küla, Saaremaa vald, Saare maakond tuulikki@laesson.ee
Kaebaja V:	Vahur Kraft isikukood 36103110275 elukoht Loode vaatluspunkt, Türju küla, Saaremaa vald, Saare maakond
Kaebaja VI:	Jaanus Reede isikukood 34406230011

elukoht Aia tn 7-7, Salve alevik, Saaremaa vald, Saare maakond

Kaebaja VII:

Meeta Priske

isikukood 44804300019

elukoht Liiva tn 30, Salme alevik, Saaremaa vald, Saare maakond

Kaebaja VIII:

Sulev Vikat

isikukood 37306016034

elukoht Üüdibe küla, Saare vald, Saare maakond

Reet Filippov

isikukood 47602070277

elukoht Üüdibe küla, Saare vald, Saare maakond

Kaebaja IX:

Neeme Nõmme

isikukood 35910040224

elukoht Mudapõllu, Koovi küla, Saaremaa vald, Saare maakond

Kaebaja X:

OÜ Jänese Aiad

registrikood 12799669

asukoht Saare maakond, Saaremaa vald, Koovi küla, Jänese, 93314

Kaebajate V-X esindaja:

Tuulikki Laesson

OÜ Laesson ja Partnerid

tuulikki@laesson.ee

Vastustaja I:

Vabariigi Valitsus

aadress Rahukohtu 3, 15161 Tallinn

riigikantselei@riigikantselei.ee

Vastustaja II:

Kliimaministeerium

aadress Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

info@kliimaministeerium.ee

KAEBUS

Vabariigi Valitsuse 21.05.2025.a korralduse nr 95 tühistamiseks ja Kliimaministeeriumi 10.06.2024.a kirjaga nr 7-12/24/781-11 heaks kiidetud SWE Roheplaan OÜ töö „Saare Wind Energy meretuulepargi keskkonnamõju hindamine. Keskkonnamõju hindamise aruanne heakskiitmisele. 22.05.2024“ õigusvastasuse tuvastamiseks.

1. KAEBUSE ALUSEKS OLEVAD FAKTILISED ASJAOLUD

- 1.1.Saare Wind Energy OÜ (edaspidi „SWE“) esitas 7. aprillil 2015. a Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (edaspidi „MKM“) hoonestusloa taotluse koos ekspertarvamusega avaliku veekogu koormamiseks meretuulepargiga Saaremaa läänerrannikul (edaspidi „HL algatamise taotlus“). HL algatamise taotluse kohaselt

kavandatakse 100 tuulikuga meretuuleparki koguvõimsusega 600 MW, üksiku avamere tuuliku võimsusega 6 MW. Eeldatav tuuliku torni kõrgus on 102m ning ehitise **maksimaalne kõrgus on kuni 180 m merepinnast**. Planeeritava meretuulepargi suurus on taotluses esitatud koordinaatidest tulenevalt 166,5 km² (*edaspidi „hoonestusloa ala“*).

- 1.2. Vabariigi Valitsuse 28. mai 2020. a korraldusega nr 183 „Hoonestusloa menetluse ja keskkonnamõju hindamise algatamine“ (*edaspidi „korraldus nr 183“*) algatati hoonestusloa menetlus SWE esitatud HL algatamise taotluse alusel. Sama korraldusega algatati avalikku veekogusse meretuulepargi rajamiseks keskkonnamõju hindamine (*edaspidi „KMH“*), mille käigus tuleb välja selgitada tuuleelektrijaama püstitamise, käitamise ja kasutuselt eemaldamisega kaasnevad mõjud ja analüüsida neid ning teha asjakohased uuringud meretuulepargiga koormatava mereala suhtes tervikuna. VV korraldusega määrati koormatavale merealale tehtavate uuringute nimekiri ja uuringud kohustati tegema viie aasta jooksul KMH programmi heakskiitmisest arvates.

On oluline rõhutada, et korraldusega nr 183 algatati hoonestusloa taotlus 100 avamere tuuliku kavandamiseks, igaüks võimsusega 6 MW. Kuna korralduse nr 183 punkti 3.1. kohaselt algatati hoonestusloa menetlus SWE esitatud taotluse alusel, siis ei ole vaidlust selles, et **hoonestusloa menetlus oli Vabariigi Valitsuse poolt algatatud 100 tuuliku kavandamiseks, mille nimivõimsus igaühel on 6MW**.

- 1.3. Keskkonnaministeeriumi (*edaspidi „KeM“*) 18. oktoobri 2021. a kirjaga nr 7-12/20/2555-35 kiideti heaks SWE meretuulepargi KMH programm. KMH programmi järgi on kavandatavaks tegevuseks maksimaalselt kuni 100 tuulikuga meretuulepargi võimsusega kuni 1400 MW püstitamine ning ülekandesüsteemi kuni liitumiseni üldise elektrisüsteemiga (põhivõrguga) rajamine. Tuuliku rootori diameeter on eeldatavalt 250-280 m, mis tingib tuuliku maksimaalse kõrguse kuni 310 m.

- 1.4. SWE esitas 7. oktoobril 2022. a hoonestusloa alal ja seda ümbritseval alal tehtud uuringute tulemustest lähtuvalt taotluse hoonestusloa ala korrigeerimiseks ja laiendamiseks summaarse kogupindalaga kuni 197,5 km², s.o suurenemine ca 18,6% ulatuses (*edaspidi „07.10.2022.a taotlus“*). Samuti tegi SWE ettepaneku kuni taotluse kohta otsuse tegemiseni mitte algatada taotletava ala ning sellega 3 km ulatuses piirneva puhverala suhtes hoonestusloa menetlusi teiste Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Ametile (*edaspidi „TTJA“*) esitatud ja esitatavate taotluste alusel. TTJA palus SWE-l 18. oktoobri 2022. a e-kirjaga taotlust täiendada ja esitada geoloogiline merepõhja uuring koos geofüüsikalise uuringuga ning kalastiku ja linnustiku uuringud, millele taotluses viidatud on.

- 1.4.1. 07.10.2022.a taotluses oli muuhulgas välja toodud, et enimkasutatavat merepõhja rammitavat vaivundamenti (*monopile*) ei saa meretuulepargis lubjakivi kõvaduse tõttu kasutada. Seega on peamiseks valikuteks puurimisega merepõhja paigaldatavad vaivundamendid (*drilled monopole*) või gravitatsioonilised vundamendid (*gravity foundation*). Puurimisega paigaldatavate vaivundamentide puhul on lubjakivi pealmise kihi sügavus merepinnalt olulisim parameeter vundamendi mõõtmete ja reaalse

kasutatavuse seisukohalt. Merepõhja geoloogilise ehituse uuringu põhjal on järeldatud, et kuivõrd piirkonnad lubjakivi pealiskihiga sügavamal kui 40m on tehnilise lahenduse ja keskkonnamõju tõttu praktiliselt mittesobivad ning algsest VV korraldusega määratletud hoonestusalast 25,8km² on lubjakivi lasuvussügavus suurem kui 40m, ei ole seal eeldatavasti tuulikute paigaldamine mõistlik. Taotlusega taotletavast 197,5 km² suurusest alast on 34,4 km² ebasobiv. Gravitatsiooniliste vundamentide puhul tuleb lubjakivil lasuv pealispinnas eemaldada ja asendada kruusapadjaga. Mida paksem on pehmete setete kiht, seda suurem on keskkonnamõju. Taotluses on eeldatud, et üle 4m paksuste lubjakivil lasuvate setetega asukohti tuleb tehnilist lahendust ja keskkonnamõju arvestades pidada praktiliselt mittesobivaks. Algsest VV korraldusega määratletud hoonestusloa alast umbes 55,9 km² ning **taotlusega taotletavast alast 64,7 km² on seetõttu tuulikute sel viisil rajamiseks ebasobiv**. Hoonestusloa ala tuleb korrigeerida, et tagada meretuulepargi realiseerimiseks vältimatult vajalik koguvõimsus.

- 1.5. TTJA avalikustas SWE meretuulepargi KMH aruande avalik väljapaneku, mis toimus 30.08.-29.09.2023 oma kodulehel 30.08.2023. KMH aruande kohta esitasid oma arvamused ja vastuväited muuhulgas MTÜ Koovi Külaselts (*edaspidi „kaebaja I“*), MTÜ Elurikkuse Kaitse (*edaspidi „kaebaja II“*), MTÜ Saare Rannarahva Selts (*edaspidi „kaebaja III“*) ja Tuulikki Laesson (*edaspidi „kaebaja IV“*). KMH aruande avalik arutelu toimus 12.10.2023 Saaremaal, Kuressaares.

Kaebajad I-IV esitasid avalikul väljapanekul oma vastuväited KMH aruandele (esitatud kaebuse lisades nr 1-4), kus töid välja KMH aruande puudused eelkõige seoses inimestele ja elusloodusele tekkivate negatiivsete mõjude hindamata jätmisega, sh madalsagedusliku müra ning infraheli hindamata jätmisega seoses, mis ilmselgelt kahjustavad inimeste tervist ja elusloodust. SWE esitas kaebajate vastuväidetele omakorda vastuskirjad (esitatud kaebuse lisades nr 5-8), mille ühiseks ja peamiseks seisukohaks oli, et KMH aruande koostamisel on lähtutud 18.10.2021.a heakskiidetud KMH programmist ning neid uuringuid ja asjaolusid, mida KMH programmis välja pole toodud, ei peagi üldse hindama.

- 1.6. Vabariigi Valitsus rahuldas 22.02.2024.a korraldusega nr 50 (*edaspidi „korraldus nr 50“, esitatud lisas nr 9*) SWE taotluse ja muutis hoonestusloa menetlusega hõlmatud meretuulepargi rajamiseks koormatava ala suurust (korralduse punkt 2). Samuti määras Vabariigi Valitsus, et uue, muudetud ala suhtes viiakse KMH läbi juba varem algatatud KMH menetluses (korralduse punkt 3). Korraldusega nr 50 suurendati seega hoonestusloa menetluse ala, kuid ei fikseeritud, kuidas KMH menetluses seda suurendatud ala edaspidi käsitletakse, sh kas ja milliseid täiendavaid uuringuid tuleb läbi viia.

Korraldusest nr 50 nähtub, et nii SWE-le kui ka Vabariigi Valitsusele ning TTJA-le oli või pidi olema teada juba KMH aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal teada, et KMH-ga hõlmatud alale ei ole osaliselt võimalik ehitada (*vt punkti 1.4.*). Ometi ei ole avalikustatud KMH aruandes (*esitatud kaebuse lisas nr 10*) kordagi mainitud seda, et hoonestusloa taotlusega hõlmatud alal ei ole võimalik tegelikkuses meretuuleparki rajada. Avalikul arutelul tõstatasid kohapeal viibinud isikud ka KMH

materjalide alusel küsimuse, et esitatud materjalidest nähtub, et ehitamine ei ole KMH-s näidatud viisil võimalik. Selle peale vastati avalikul arutelul, et KMH-s kajastatud andmed on kõik õiged ja ehitamine KMH alusel on võimalik. Arendaja tõi avalikul arutelul ka välja, et projekti majanduslik tasuvus on saavutatud ka juba 60 tuuliku korral, ometi KMH aruanne sellist alternatiivi ei käsitlenud.

Vabariigi Valitsusel ja TTJA-l oli KMH aruande avalikule väljapaneku ajahetkeks teada, et SWE on esitanud taotluse hoonestusloaga hõlmatud ala muutmiseks kui ka asjaolu, et hoonestusloa taotlusega hõlmatud alale ei olegi võimalik 100 tuulikuga meretuuleparki püstitada (vastav tõend esitatud kaebuse lisas nr 11). Ometi lisas nr 11 toodud materjale KMH aruande juures, mis esitati avalikule väljapanekule, ei olnud.

Korralduse nr 50 punktist 18 järeldub, et 30.08.2023.a toimus SWE ja TTJA vahel kohtumine, kus anti SWE-e võimalus hoonestusloa ala laiendamise vajalikkust täiendavalt põhjendada. Korralduse nr 50 punktis 18.1 on välja toodud, et SWE selgitas esimese asjana seda, et osal hoonestusloa taotlusega hõlmatud alal ei ole meretuuleparke võimalik rajada. Seega pidi TTJA hiljemalt 30.08.2023 ehk samal päeval, kui TTJA pani KMH aruande avalikule väljapanekule juba teadma, et KMH aruanne käsitleb vastuolulist ja ebaõiget informatsiooni, kuid pani KMH aruande ikkagi avalikule väljapanekule. Oluline on ka märkida, et suur osa KMH aruande materjalidest ei olnud avalikul väljapanekul eesti keeles kättesaadavad.

- 1.7. Seega loodi KMH-s avalikkusele mulje, et KMH-s käsitletud merealadele on võimalik meretuuleparke rajada, kuid SWE poolt esitatud muudetud taotluse kohaselt (vt *kaebuse punkti 1.4.1.*) ei ole aga 64,7km² suurusele alale võimalik meretuuleparke rajada, mistõttu üks kahest KMH-s käsitletud alternatiivist ei ole tegelikkuses realiseeritav arendaja poolt soovitud ulatuses. Seega oli SWE osaliselt juba oma hoonestustaotlusest loobunud ehk arendaja ei soovinudki sellele alale ehitada, ometi käsitles avalikule väljapanekule saadetud KMH aruanne ikkagi ka seda ala ning KMH aruanne leidis, et ka sellele alale on võimalik meretuuleparki rajada ehk oli KMH aruandes käsitletud kui realiseeritav tegevus.
- 1.8. Korraldusega nr 50 võeti avalikkuselt ja huvitatud isikutelt võimalus avaldada oma seisukohti uue hoonestusala KMH programmi osas ja esitada KMH programmi suhtes arvamusi ja ettepanekuid, sealhulgas välja tuua uuringute vajadusi, kumulatiivse hindamise vajadust, alternatiive, mis on ka reaalselt teostatavad (näiteks arendaja sõnul on projekt majanduslikult otstarbekas ka 60 tuuliku korral, mitte üksnes 100 tuuliku korral) jne.
- 1.9. SWE esitas 09.02.2024.a TTJA-le heakskiitmiseks parandatud KMH aruande ning lõplik parandatud aruanne esitati TTJA-le 22.05.2024 (KMH aruanne esitatud kaebuse lisas nr 12).
- 1.10. Kliimaministeerium kiitis 10. juuni 2024 kirjaga nr 7-12/24/781-11 heaks SWE Roheplaan OÜ töö „Saare Wind Energy meretuulepargi Keskkonnamõju hindamine. Keskkonnamõju hindamise aruanne heakskiitmisele. 22.05.2024“ ning seadis kohustuseks, et kavandatava tegevuse elluviimisel tuleb arvestada KMH aruandes

toodud keskkonnameetmeid, sealhulgas peatükis 7.2. toodud leevendusmeetmeid ja peatükis 7.4.1. toodud seiremeetmeid (vastav kiri esitatud lisa nr 13).

- 1.11. Käesoleva kaebuse esitanud isikute poolt KMH aruandele esitatud vastuväited jäeti arvestamata. Kaebajatele ei ole tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks saadetud parandatud KMH aruandeid ning kaebajad said KMH muudatustest teada alles ajahetkel, kui neile saadeti arvamuse avaldamiseks hoonestusloa eelnõu.
- 1.12. 14-15.10.2024.a esitasid muuhulgas kaebajad I, II, IV, V ja X oma seisukohad ja vastuväited hoonestusloa eelnõule (lisa 14-18). Kokkuvõttlikult asusid kaebajad seisukohale, et kuivõrd on hoonestusloa menetluse raames tehtud sedavõrd suuri vigu on jäetud hindamata olulised keskkonnale tekkivad mõjud, oleks hoonestusloa andmine õigusvastane ning seetõttu palusid kaebajad jätta hoonestusloa sellisel kujul andmata.
- 1.13. 21.05.2025.a andis Vabariigi Valitsus välja korraldusega nr 95 hoonestusloa SWE meretuulepargi jaoks (lisa 19). Korraldus avaldati Riigi Teatajas III, 23.05.2025, 2. Seega on käesolev kaebus esitatud tähtaegselt.

2. KAEBUSE ÕIGUSLIK PÕHJENDUS

I Kaebajate kaebeõigusest

- 2.1. MTÜ Koovi Külaselts, MTÜ Elurikkuse Kaitse ning MTÜ Saare Rannarahva Selts on tegemist mittetulundusühingutega, kelle puhul on täidetud KeÜS § 31 lg 1 punktis 1 toodud eeldused. Kaebajate I-III põhikirjad on esitatud kaebuse lisades nr 20-22. Kaebajate I-III põhikirjalisteks eesmärkideks on keskkonnakaitse ning kaebajad on oma tegevustega edendanud keskkonnakaitset. Kaebajad I-III on aastaid osalenud meretuuleparkidega seotud haldusmenetlustes, sh vaidlusaluse hoonestusloa menetluses.
- 2.2. Kaebaja IV näol on tegemist füüsilise isikuga, kellele kuuluvad Mudapõllu, Saarela ja Väike-Järve kinnistud, mis asuvad Koovi külas, Pilguse lahe ääres.
- 2.3. Kaebaja V näol on tegemist füüsilise isikuga, kellele kuulub Loode vaatluspunkt kinnistu Türru külas, mis asub otse Sõrve poolsaare kaldal, hoonestusloaga hõlmatud ala läheduses. Hoonestusloa realiseerimise korral tekkiv reostus meretuulepargi alt kandub otse kaebajale V kuuluvale kinnistule. Kaebaja V näol on tegemist ka hobikaluriga, keda mõjutab otseselt kavandatava tegevuse negatiivne mõju piirkonna kalastikule.
- 2.4. Kaebajad VI ja VII elavad Salme alevikus ning nende tervist, heaolu ja elukeskkonda on juba praegu negatiivselt mõjutanud olemasolevast Salme tuulepargist (mis asub Üüdibe külas) tekkinud mõjud, mis muutuksid veelgi intensiivsemaks kumulatiivselt vaidlusaluse hoonestusloa alusel rajatava meretuulepargi tõttu. Madalsageduslik heli ja infraheli levib erinevate uuringute kohaselt kuni 90km kaugusele. Kaebajate V ja VI elukohad jäävad hoonestusloaga hõlmatud alale piisavalt lähedale, et neile tekivad hoonestusloa realiseerimise korral negatiivsed mõjud. Kõigile füüsilistest isikutest kaebajatele, kellele kuuluvad kinnistud hoonestusloaga kavandatava

meretuulepargi mõjualas, toob hoonestusloa andmine kaasa ka kinnisvara väärtuse vähenemise.

- 2.5. Kaasomanikele Suvel Vikat ja Reet Filippov (ühiselt nimetatud kui kaebaja VIII) kuulub Kadaka kinnistu Üüdibe külas, millele ulatuvad juba praegu Salme tuulepargist tekkivad negatiivsed mõjud, mis aga muutuvad veelgi intensiivsemaks hoonestusloa alusel kavandatava tegevuse tõttu. Ka kaebajale VIII kuuluv kinnisvara väärtus väheneb hoonestusloaga kavandatava tegevuse realiseerimise korral.
- 2.6. Kaebaja IX elukoht on Mudapõllu kinnistu, Koovi küla, mis asub vahetult Koovi lahe kaldal. Kaebaja IX subjektiivseid õigusi rikub sarnaselt ka teiste füüsilistest isikutest kaebajate puhul kaebajate elukeskkonna muutus, mis hoonestusloa realiseerimise korral toob kaasa lokaalsed mõjud kliimale (sh sademete vähenemine ja põuaperioodide pikenemine). Samuti on kaebaja IX näol tegemist kutselise kaluriga ning väikelaeva kaptenina, kes tegeleb kalapüügiga regulaarselt nii Koovi lahes kui ka Läänemeres. Hoonestusloa realiseerimisel tekib setete liikumise ja heljumi tõttu olukord, kus Koovi lahe kalastikule avalduvate negatiivsete mõjude tagajärjel väheneb oluliselt Koovi lahe kalastiku arvukus kuni selleni välja, et terves lahes võib kalade arvukus täielikult kaduda (kuna sissepääs lahte sulgub setete tõttu). Meretuulepargi rajamine avaldab mõju ka väikelaeva navigatsiooniseadmetele ning raskendab õnnetusjuhtumi korral väikelaeva asukoha kindlaksmääramist.
- 2.7. Kaebaja X näol on tegemist Koovi külas Jänese kinnistul põllumajandussaaduste ja mesindusega tegeleva ettevõttega, kelle äritegevust mõjutab hoonestusloaga kavandatav tegevus oluliselt. Lokaalsele kliimale tekkivate mõjude (sademete vähesus ning põuaperioodide pikenemine) tõttu muutub äritegevus veepuuduse tõttu oluliselt kallimaks ning kuna kinnistud asuvad vahetult mere ääres, ei ole võimalik depressioonilehtri tõttu lõputult põhjavee kasutamine kastmiseks (kuna ühel hetkel asendub põhjavesi lihtsalt mereveega). Kaebaja X kasutab oma äriliste eesmärkide saavutamiseks põllutöövahendeid, mille puhul on asukoha kindlaksmääramine navigatsiooniseadme ja satelliitide abil keskse tähtsusega. Hoonestusloa aluseks olevas KMH aruandes ei ole leidnud käsitlust, kui intensiivne mõju on kavandataval tuulepargil navigatsiooniseadmetele, sh põllumajandusmasinatele.

II Hoonestusloa ala on õigusvastaselt laiendatud, mistõttu on hoonestusloa andmine õigusvastane

- 2.8. Koos tuulepargi ala laiendamisega ehk korraldusega nr 50 muutus olulisel määral - võrreldes hoonestusloa algse taotlusega - tuulepargi koguvõimsus ja iga tuuliku kõrgus (kuni 180 meetri asemel kavandati pärast hoonestusloa laiendamist tuulikute kõrgust koguni 310 meetrini). KMH programm ei näe ette kumulatiivsete mõjude hindamist, sest 2021. aastal - kui programm heaks kiideti - oli tegemist esmase hoonestusloa taotlusega. Käesolevaks ajahetkeks on aga teada, et arendajaid, kes soovivad antud piirkonda meretuuleparke rajada, on suur hulk ning esitatud on juba ka mitmeid teisi hoonestusloa taotlusi. Vastavat asjaolu tõendab ainuüksi Maa-ameti kaardirakendus, kuhu on peale kantud kõik piirkonda esitatud hoonestusloa taotlused:

hõlmatud mereala. Selle asemel, et uuendada KMH menetlust nii, et mindaks menetlusega tagasi KMH programmi koostamise etappi, on Vabariigi Valitsus üksnes muutnud hoonestusloa taotlusega hõlmatud mereala. Selline teguviis on vastuolus õigusaktides tooduga, kuivõrd ei ole muudetud ala ehk uus ala hõlmatud KMH programmis kindlaks määratud alaga. KeHJS § 13 lg 1 punkti 1 kohaselt peab KMH programmis olema esitatud kavandatava tegevuse eesmärk ja täpne asukoht. Praegusel juhul nägi Vabariigi Valitsuse korraldus nr 50 ette, et kavandatava meretuulepargi rajamiseks uut koormatavat ala hinnatakse juba koostamisel oleva KMH raames, kusjuures KMH koostamine on toimunud 2021.a heaks kiidetud KMH programmi alusel, pärast mida on oluliselt muutunud keskkonnahoiu seisukohast olulised asjaolud, sh tuleks praegusel juhul arvestada ka kumulatiivseid mõjusid.

2.9.4. Korralduse nr 50 punktis 23.6. on Vabariigi Valitsus põhjendatud hoonestusloa ala laiendamist asjaoluga, et KMH käigus on selgunud vajadus „asendada“ olemasoleva hoonestusloa alal paiknevaid ebasobivaid alasid uute aladega. Sellist asendamise võimalust ilma asendamisega kaasneva keskkonnamõju täiendava hindamiseta õigusaktid aga ette ei näe. Vabariigi Valitsus on loonud korralduses nr 50 mulje, nagu toimuks uue, suurendatud ala suhtes täiendav KMH (ehk väitnud, et uue ala suhtes viiakse KMH läbi juba algatatud KMH raames), kuid kuna KMH aruanne oli esitatud Kliimaministeeriumile heakskiitmiseks ca 2 nädalat enne korralduse nr 50 andmist, siis oli ilmselge, et mingit täiendavat mõjude hindamist uue ala suhtes teha ei kavatsetud.

2.9.5. Ebaõige on ka korralduse nr 50 punktis 23.6 toodud seisukoht et „*Hoonestusloa ala laiendamise taotlust ei tule uue hoonestusloa taotlusena käsitleda ka tulenevalt kavandatava meretuulepargi koguvõimsuse potentsiaalsest suurenemisest 600MW-lt 1400MW-le, kuna kehtiva planeeringuga alal hoonestusloa menetluse algatamisel ei ole kavandataval koguvõimsusel tähtsust, sest meretuulepargi tegelik koguvõimsus ilmneb alles meretuulepargi ehitusprojekti koostamise käigus, mil selgub tuulikute tegelik paigutus, mis arvestab tuulikutevahelisi puhveralasid, joondamise nõudeid ning keskkonnaolusid jms.*“ Viidatud põhjendus ehk Vabariigi Valitsuse vastav kaalutlus on selgelt õigusvastane ega arvesta Euroopa Kohtu ja Riigikohtu väljakujunenud kohtupraktikaga. Nimelt on kohtud korduvalt selgitanud, et igasuguste kavandatavate tegevuste mõjude hindamine peab toimuma võimalikult varajases faasis ning edasiseks hindamiseks tulevaste menetluste raames (antud juhul näiteks ehitusprojekti koostamine) saab edasi lükata üksnes selliseid küsimusi, mida on madalamal tasandlik võimalik tõhusamalt hinnata (Riigikohtu 20.03.2024.a otsus nr 3-20-1329, p 72; Riigikohtu 08.08.2018.a otsus nr 3-16-1472, punktid 23-30 ja nendes viidatud Euroopa Kohtu praktika).

Euroopa Kohus on oma 15.06.2023.a otsuses C-721/21 selgitanud, et direktiivi 92/43 artikli 6 lõikes 3 ettenähtud hindamismenetluse eesmärgiks on tagada eelneva kontrolli kaudu, et kavale või projektile, mis ei ole otseselt seotud asjaomase ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis

tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju, antakse luba vaid siis, kui see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju (punkt 34).

Euroopa Kohtu 25.05.2023.a otsuses C-575/21 rõhutas kohus, et direktiivi 2011/92 artikli 2 lõike 1 kohaselt tuleb enne teostusloa andmist hinnata keskkonda oluliselt mõjutada võivaid projekte, mis tähendab, et projekti otsese ja kaudse mõju uurimist direktiivi artiklis 3 nimetatud teguritele ja nende tegurite vastastikule mõjule tuleks tervenisti teostada enne loa andmist. Kohus rõhutas, et keskkonnamõju tuleb hinnata eelnevalt, mis on põhjendatud vajadusega, et pädev asutus võtaks otsustamisel arvesse keskkonnale avaldatavat mõju kogu tehnilise kavandamise ja otsustamise võimalikult varajases etapis (punktid 77-80).

Vabariigi Valitsuse korralduses nr 50 viidatud ehitusprojekti menetluse aluseks on õiguspäraselt ja nõuetele vastavalt läbiviidud KMH menetlus. Vabariigi Valitsus ei või tugineda hoonestusloa ala laiendamisel kaalutlustele, mille tulemusena ei hinnata uue ala suhtes keskkonnamõju piisavas ulatuses ega nõuetekohaselt. KMH menetluse raames ei ole laiendatud uut ala sellises mahus uuritud ega hinnatud ning sellist hindamist ilmselgelt enam ka ei teostata, sest KMH aruanne oli esitatud Kliimaministeeriumile korralduse nr 50 andmise ajaks juba ka lõplikult heakskiitmiseks.

2.9.6. Veelgi enam on aga oluline rõhutada, et esialgne hoonestusloa taotlus hõlmas 100 tuuliku kavandamist, mille võimsus oli 6MW ehk kokku 600MW meretuulepargi kavandamist. KMH programmi hindamisel tuli lähtuda esitatud hoonestusloa taotlusest ning Vabariigi Valitsuse poolt algatatud hoonestusloa taotluse menetlusest, kus kavandati tuuleparki koguvõimsusega 600MW. KMH aruande kohaselt hinnati KMH aruandes kahte alternatiivi - (I) ühte, milleks oli hoonestusloa taotlusega algatatud maksimaalselt kavandatav tegevus ehk mis oleks pidanud olema 100 6MW võimsusega tuuliku kavandamine (kokku 600MW tuulepark), kuid hinnati hoopis 14-18MW võimsusega tuulikuid, kusjuures antud alternatiivi tegelikkuses KMH aruande raames põhjalikult isegi ei käsitletud ning (II) teist, milleks oli SWE poolt hoonestusloa taotluse korrigeeritud ala. Antud ala suhtes on hoonestusloa taotluse menetlust laiendatud aga alles Vabariigi Valitsuse 22.02.2024.a korraldusega nr 50. **Seega on KMH aruandes leidnud kajastamist sellise alternatiivi võrdlus, mis hõlmati hoonestusloa menetlusse alles ligi 6 kuud pärast KMH aruande avalikku väljapanekut.** TTJA on avalikule väljapanekule pannud sellise KMH aruande, mis hindab sellist alternatiivset taotlust, mille Vabariigi Valitsus kiitis heaks alles 6 kuud hiljem. Avalikkus ei saanud õiguspäraselt hinnata KMH aruandes esitatud alternatiivi olukorras, kus ei olnud avalikkusele teada SWE soov muuta hoonestusloa taotlust ega ka Vabariigi Valitsuse nõustumine sellise taotluse muutmiseks.

2.9.7. Nii KMH programmi kui ka KMH aruande avalikul väljapanekul sai ja pidi avalikkus lähtuma SWE poolt esitatud hoonestusloa taotlusest ehk SWE poolt kavandatust ning Vabariigi Valitsuse poolt korraldusega nr 183 algatatud

hoonestusloa menetlusest ehk sellest, et kavandatakse maksimaalselt 100 tuulikut võimusega 6MW ja maksimaalse kõrgusega merepinnast kuni 180 meetrit. Korraldusest nr 50 aga selgub, et Vabariigi Valitsus on nõustunud muutama hoonestusloa menetlust nii, et 600MW (6MWx100 tuulikut) meretuulepargi asemel on kavandatavaks tegevuseks 1400MW (14MWx100 tuulikut) tuulepark ning tuulikute maksimaalne kõrgus merepinnast on suurenenud 180 meetri pealt 310 meetri peale. On ilmselge, et keskkonnamõju ning võimalike alternatiivide mõttes on äärmiselt suur vahe sellel, kas hinnatakse 600MW meretuulepargimõjusid, kuhu kavandatavate tuulikute võimsus on 6MW ning maksimaalne kõrgus 180 meetrit või hinnatakse 1400MW tuulepargi mõju, kus tuulikute võimsus on 14MW ja maksimaalne kõrgus 310 meetrit. Avalikkusel ei ole olnud nõuetekohaselt võimalik oma seisukohta avaldada KMH programmile ja KMH aruandele olukorras, kus Vabariigi Valitsus kiitis 1400MW tuulepargi rajamisega seotud hoonestusloa taotluse muutmise heaks alles 6 kuud pärast KMH aruande avalikku väljapanekut.

- 2.9.8. Kaebajad on veendumusel, et Vabariigi Valitsuse kaalutlus, nagu ei tuleks antud juhul hoonestusloa muutmist käsitleda uue hoonestusloa taotlusena, on eeltoodud põhjustel selgelt põhjendamatu ning seetõttu on Vabariigi Valitsuse korraldus nr 50 õigusvastane. Olukorras, kus hoonestusloa ala laiendamise õiguslik alus ehk korraldus nr 50 on õigusvastane, on õigusvastane ka Vabariigi Valitsuse poolt antud hoonestusluba.

III Hoonestusloa andmine on vastuolus Eesti mereala planeeringuga

- 2.10. Hoonestusloa punkti 19 kohaselt ei ole hoonestusloa menetluse käigus tuvastatud, et hoonestusloaga kavandatav tegevus oleks vastuolus Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a korraldusega nr 146 kehtestatud Eesti mereala planeeringuga (edaspidi „**Eesti mereala planeering**“). Eesti mereala planeeringu näol on tegemist kehtiva haldusaktiga, mille eesmärgiks oli selle kehtestamise ajal kokku leppida Eesti mereala kasutuse põhimõtetes. Eesti mereala planeeringu seletuskirja (<https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2023-06/mereala-planeering-seletuskiri-2022.pdf> 25.06.25) sissejuhatuse kohaselt tuleb mereala planeeringuga muuhulgas arvestada planeeringute, mereala kasutust mõjutavate otsuste ja merekasutuseks väljastatavate lubade andmisel ja koostamisel. Lisaks näeb mereala planeeringu seletuskirja punkt 4.3. ette, et hoonestusloa andmise otsustamisel tuleb mereala planeeringus toodut arvestada juhul, kui otsuse tegemise ajaks on mereplaneering kehtestatud. Seega tuleb mereala planeeringut arvestada ka vaidlusaluse hoonestusloa andmisel, kuivõrd on mereala planeering kehtestatud 3 aastat tagasi.
- 2.11. Mereala planeeringu seletuskirja punkti 5.6.5. tingimuste punkti 3 kohaselt tuleb tuuleenergeetika arendamiseks sobivatele aladele rajada selliste vundamendilahendustega tuulikud, millega kaasnevad keskkonnamõjud on samaväärsed või väiksemad gravitatsioonivundamentidel tuulikute rajamise mõjudega. Praegusel juhul on hoonestusloas jäetud teadlikult kindlaks määramata vundamendilahenduse liik, mistõttu ei ole hoonestusluba mereala planeeringuga

kooskõlas. Vundamendivaliku liigi edasilükkamine ei võimalda KMH raames kavandatava tegevusega tekkivaid mõjusid piisava täpsusega hinnata, sh ei ole võimalik määrata heljumi kogust ning setete liikumist, kaadamise asukohta jne. Seega ei ole hoonestusloas lahendatud mereala planeeringus ettenähtud tingimusi.

- 2.12. Mereala planeeringu punkti 5.6.5. tingimuste punkti 6 kohaselt peab tuuliku laba vähim kõrgus olema keskseist merevee kõrgtasemest vähemalt 25 meetrit. Hoonestusloas ega KMH aruandes ei ole arvestatud lainetuse kõrgusega, mis antud piirkonnas on tavapäraselt ca 1,5-2 meetrit, tormi korral aga 5-6 meetrit. Seega on hoonestusluba vastuolus mereala planeeringuga.
- 2.13. Lisaks näeb mereala planeering ette, et Saaremaast läänes oleva tuuleenergia arendamiseks sobiva ala puhul tuleb täpsustada, missugune osa kõigist rändel olevatest maismaalindudest ei kasuta peamist rändeteed. Mereplaneering näeb ette, et tuleb seada tingimus, et vajalik on läbi viia **vähemalt kahe aasta rändeperioode hõlmav lindude radaruuring** paralleelselt visuaalsete vaatlustega ning tuleb arvestada mereala kooskasutuse põhimõtet täpsustada põhimõttelist läbipääsukoridori laevaliiklusele nii, et see kattuks paremini lindude eeldatava valdava rändesuunaga (*mereala planeeringu seletuskirja punktis 4.2 toodud tabeli 4.2.1. ettepanek nr 5; seletuskirja punkt 5.6.5. tingimuse punkt 12 ja selle alapunkt e.*). Mereala planeering näeb eraldi ette tingimuse, et vajadusel tuleb kavandada tuulikud pargi siseselt nii, et linnud saaksid pargist läbi lennata. Eeltoodud tingimustega ei ole hoonestusloa andmisel ega KMH aruandes arvestatud - KMH aruanne ei käsitle selliste rändekoridoride ega laevaliikluse koridoride loomist, samuti ei ole KMH raames läbi viidud rändeperioode hõlmavaid uuringuid, mis arvestaksid vähemalt kahe aasta rändeperioode.
- 2.14. Mereala planeeringus on täiendavalt nähtud ette tingimus, mille kohaselt tuleb hinnata heljumi levikut ehitustööde ajal (seletuskirja punktis 5.6.5. tingimuse punkt 12 alapunkt j.). Kuna aga hoonestusloas on teadlikult jäetud kindlaks määramata vundamenditüüp, siis ei ole võimalik KMH aruandes hinnata heljumi levikut ega mahtu ehitustööde ajal ning seeläbi ei ole õiguspäraselt võimalik KMH aruandes hinnata kavandatava tegevuse mõju elupaikadele, taimedele ega kalade koelmualadele.
- 2.15. Eraldi väärrib rõhutamist, et mereala planeering näeb ette, et mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb hinnata tuuleparkide visuaalset koosmõju ning koosmõju ka teiste samas piirkonnas kavandatavate tuuleparkidega (seletuskirja punkt 5.6.5 tingimus 8). Ei ole vaidlust, et hoonestusloa alaga piirnevatele aladele on hulgaliselt esitatud hoonestusloa taotlusi ning kogu ala on kavandatud meretuuleparkidest täis ehitada. Sellises olukorras tuleks KMH aruandes hinnata nii kõigi tuuleparkide visuaalset koosmõju kui ka nende kumulatiivset mõju keskkonnale. KMH aruandes seda antud juhul aga tehtud ei ole.
- 2.16. Lisaks näeb mereala planeeringu seletuskirja punkt 5.6.5 tingimus 12 alapunkt u. ette, et tuuleparkide kavandamisel tuleb hinnata tuulikute ja kaablite (sh on rõhutatud, et arvestada tuleb ka tuulepargi väliste kaablite) koosmõju merealal. Mereala planeeringu seletuskirja punkti 5.6.6. „Suunised meretuuleparkide

ühendamiseks maismaal“ punkti 1 kohaselt tuleb maismaaühenduse tehniline lahendus ja maavajadus lahendada paralleelselt hoonestusloa menetlusega. Praegusel juhul ei ole hoonestusloaga paralleelselt aga lahendatud ega üleüldse hinnatud kavandatava meretuulepargi kaablite poolt tekitatavaid mõjusid. Seega on KMH aruanne ning hoonestusluba ka selles osas mereala planeeringuga vastuolus.

2.17. Mereala planeeringu tuuleenergeetika arendamise lähtekohtade (seletuskirja punkt 5.6.2) kohaselt on planeeringu ekspertgrupi soovitusel tuuleenergeetika lahenduse väljatöötamisel võetud aluseks järgmised näitajad:

- tuuliku tipukõrgus suurusjärgus 300 meetrit
- tiiviku (rootori) diameeter on suurusjärgus 250 meetrit
- Tuuliku vundament on tüübilt gravitatsioonivundament või sellega mõjudelt sarnane. Vundamendi eeldatav läbimõõt jääb alla 100m (tõenäoliselt 60m)

Hoonestusloa aluseks oleva KMH aruande punkti 3.5.1. kohaselt on tuuliku variant B puhul rootori läbimõõt 280 meetrit ning tipu kõrgus 310 meetrit. Ka hoonestusloa punktis 6 on välja toodud tuuliku suurimaks lubatud kõrguseks merepinnast 310 meetrit ning rootori diameetriks 280 meetrit. Seega on KMH aruandes hinnatud tuuliku variant B vastuolus Eesti mereala planeeringuga ning seetõttu ei ole võimalik hoonestusluba õiguspäraselt väljastada ilma uut planeeringut koostamata. Rõhutada tuleb täiendavalt ka asjaolu, et suurimat lubatud ehitisealust pindala ei ole hoonestusloas üleüldse kindlaks määratud, kuid mereala planeering näeb selgelt ette tingimuse, et vundamendi eeldatav läbimõõt peab jääma alla 100 meetri (soovituslikult koguni 60m). Olukorras, kus hoonestusloaga ei ole tuulikute vundamenti ega ehitisealust pinda kindlaks määratud, on hoonestusluba olemuslikult vastuolus mereala planeeringuga, sest hoonestusloas on jäetud kindlaks määramata olulised ehitistingimused ning n.ö *lühitud* nende tingimuste kehtestamine ehitusprojekti koostamisse. Selline teguviis on aga selges vastuolus eespool viidatud kohtupraktikaga, mille kohaselt peab kavandatavate tegevuste mõjude hindamine toimuma võimalikult varajases faasis ning edasi saab lühendada üksnes selliseid küsimusi, mida on madalamal tasandil võimalik tõhusamalt hinnata (vt kaebuse punktis 2.3.5. viidatud Euroopa Kohtu ja Riigikohtu praktika). Ei ole tõsimeelselt võimalik väita, et sedavõrd olulise elemendi nagu vundamentitüübi valikut ning ehitisealuse pinna määramist oleks võimalik kuidagi tõhusamalt teha tulevikus, eriti arvestades asjaolu, et vundamentitüübil ning ehitisealusel pinna suurusel (tulenevalt süvistamisest, kaadamisest ja setete liikumisest) on fundamentaalne tähtsus kavandatava tegevusega kaasnevate mõjude piisaval määral väljaselgitamisel ja hindamisel.

Eeltoodust tulenevalt on hoonestusluba ning selle aluseks olev KMH aruanne vastuolus Eesti merealade planeeringuga.

IV Hoonestusloa aluseks olev KMH aruanne ja mõjude hindamine on teostatud sedavõrd oluliste sisuliste puudustega, et väljastatud hoonestusluba on õigusvastane

KeÜS § 10 kohaselt tuleb keskkonnaohtu vältida. Keskkonnaohtu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed. Keskkonnaohuna on praegusel juhul käsitletav oluline ebasoodne mõju Natura 2000 kaitsealale ning laiemalt ümbritsevale keskkonnale. Praegusel juhul ei ole antud tingimus täidetud. Hoonestusloa realiseerimise korral ei ole tagatud Karala-Pilguse hoiuala ja selle lähipiirkonna toimimine jätkusuutliku elupaigana.

- 2.18. Alternatiivide hindamine on olnud ebapiisav.** Antud juhul on KMH aruande raames hinnatud üksnes kahte alternatiivi, kusjuures ühe alternatiivi puhul on olnud juba enne KMH aruande valmimist teada, et alternatiivi (alternatiivi nr 1) elluviimine ei ole võimalik ning arendaja on ka loobunud selle alternatiivi realiseerimise soovist (vt lisa nr 9, punkt 9).

Keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaselt tuleb koostada keskkonnamõju hindamise aruanne. Selles tuleb piiritleda, kirjeldada ja hinnata kava või programmi rakendamisega kaasnevat tõenäolist olulist keskkonnamõju ning tuleb esitada mõistlikud alternatiivid, mille puhul võetakse arvesse kava või programmi eesmärgi ja geograafilist kohaldamisala. Euroopa Kohtu asjas nr C-727/22 on kohtujurist oma ettepanekus toonud välja, et valiku tegemisel eri alternatiivide vahel on keskkonnakaalutluste arvesse võtmine eriti oluline. KMH aruandes tuleb piiritleda, kirjeldada ja hinnata ka mõistlike alternatiivide keskkonnamõju. Alternatiivid, millega ei suudeta eesmärgi saavutada või mis lähevad geograafilisest kohaldamisalast kaugemale, ei ole üldjuhul mõistlikud ega vaja hindamist (kohtujuristi ettepanek asjas nr C-727/22 p 47-51). Kohtujuristi ettepaneku kohaselt peab esitatav teave võimaldada võrrelda eelistatud valikut ja alternatiive, võttes aluseks otsuse tegemiseks olulisi argumente. Samuti peab teave võimaldama võtta võrdlemisel arvesse asjakohaseid keskkonnakaalutlusi.

Praegusel hetkel ei ole KMH raames toimunud reaalsete alternatiivide kaalumist, sest ette on nähtud vaid üks elluviidav alternatiiv. KMH programmis on alternatiivse variandina hinnatud 100 tuulikuga meretuulepargi kavandamist, kuid arendaja poolt avalikul arutelul öeldu kohaselt muutuks projekt majanduslikult tasuvaks juba alates 60. tuulikust. Seega tekib õigustatud küsimus, miks ei ole KMH raames kaalutud erinevaid reaalselt eksisteerivaid alternatiive, sealhulgas algatatud hoonestusloa menetluses soovitud lahendust (ehk 100 tuulikut võimsusega 6MW) või hoonestusloa menetluse muutmise taotluses toodud alternatiivi ehk 1400MW koguvõimsusega parki ilma tuulikute arvu kindlaks määramata. Ka sellist alternatiivi, mis jäta tuulikute arvu lahtiseks, kuid mis lähtuks koguvõimsusest 1400MW ei ole KMH aruandes üldse hinnatud.

Olukorras, kus reaalseid alternatiive on vaid üks, ei ole võimalik läbi viia keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi kohast kaalumist ega hinnata mõistlikke alternatiive. Seega on KMH aruanne, milles käsitletakse sisuliselt vaid ühte realiseeritavat alternatiivi vastuolus keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi artikli 5 lõigetega 1 ja 2.

2.19. Hindamata on jäetud mõjud lokaalsele kliimale. Teaduslike uuringutega on tuvastatud, et tuulepargid muudavad allatuult jäävad alad ilmastikuliselt kuivemaks. KMH-s on kliimamõjude osas vaadeldud ainult CO₂ heitega seonduvat ja on jäetud täiesti tähelepanuta mõju Lääne-Saaremaa mikrokliimale - ilmastikule ning sademete režiimile. Vastavateemalised uuringud viitavad suurte tuuleparkide olulisele mõjule allatuult jäävatele aladele. Saaremaal valitsevate läänetuultega saaks kõige olulisemalt mõjutatud alaks Lääne-Saaremaa rannik ca 40 km ulatuses. Lääne-Saaremaa kõrget põuariski ja pidevat koormuse suurenemist mageda põhjavee varudele on ohuna välja toonud ka Saaremaa vallale koostatud „Energia- ja kliimakava 2030“ (lk 23-37; Tartu Regiooni Energiaagentuur MTÜ 2020). Uuringud näitavad, et suured avamere tuulepargid omavad õhust energia ammutamise (jahutamise) tõttu olulist mõju sademetele ja mikrokliimale. Töötavat tuuleparki läbiva õhumassi niiskus kondenseerub jahtudes ja sajab vihmamana alla vahetult tuulepargi kõrval, vähendades oluliselt tuulepargist kaugemale allatuult jõudva pilvituse ja sademete hulka ning seeläbi ühtlasi tõstes mõjutatud aladel ka maapinna (ja merepinna) temperatuuri (<https://www.nature.com/articles/s41598-022-22868-9> 25.06.2025). Isegi tavaolukorras kevadsuvisel ajal põuase mikrokliimaga Lääne-Saaremaa loopealsete, põllumajanduse, metsanduse ja põhjaveerežiimi jaoks võib sellise täiendava põuasurve tekitamine olla raskete tagajärgedega. Kui praegusel hetkel on ette teada, et kliimamuutused on tulemas, siis lokaalse mõju tulemusena avalduvad kliimamuutused oluliselt drastilisemalt. Kui muidu teadaolevalt tõuseb lähitulevikus keskmine aastane temperatuur ca 1,5 kraadi, siis täiendava põua tõttu lokaalsest kliimamuutusest tulenevalt võib tuntav temperatuuri nõus aastas ulatuda kuni ca 4 kraadini. Kui selline olukord kestab pikemat aega (teaduskirjanduse alusel ca 8-10 aastat), siis avalduvad olulised mõjud taimestikuga seotud muudatustena, sh tekivad mõjud kaitsealustele taimedele, kaitsealustele liblikatele ning muule floorale ja faunale. Neid asjaolusid ei ole KMH aruande koostamise raames üldiselt hinnatud ega uuritud. Näiteks 2022. aastal oli Sørve meteoroloogiajaama andmetel päevi, mil ei paistnud päike kõigest 60 ning Koovi külas ei sadanud perioodil 02.05-14.08.2022.a kordagi sademeid.

Samuti on jäetud käsitlemata mõjud, mis tekivad lokaalse kliima muutusest tulenevalt inimese tervisele ja varale, kuna temperatuuritõusul on märkimisväärne mõju inimesele, kelle elukeskkond jääb lokaalse kliimamuutuse mõjualasse, vähendades tema elukvaliteeti ning ka tema tervist.

2.20. Bisfenooli ja keskkonda sattuvate heidete mõju mereveele ja rannikule. KMH ei kajasta asjaolu, et tuulikulabades kasutatavad epoksüvaigud, koosnevad kahest monomeerist, tavapraktikas bisfenool A (45-61%) ja epiklorohüdriin (39-55%). Reostus tekib pöörlevate tuulegeneraatorilabade pideval erosioonil üle 300 km/h kokkupõrgete tõttu vihma/lume/rahe vms osakestega. Reostuse maht ajas sõltub tiiviku diameetrist ja ka selle koostisest. Nt Norra uuringus (tiiviku diameeter 130 m) leiti leviva plastreostuse koguseks 62 kg ühe turbiini kohta aastas. Kui kavandata palju suuremad tuulegeneraatorid (tiiviku diameeter 280 m) eritaksid niisama vähe reostust, siis eritaks kavandatavatest tuulikute kokku $100 \times 62 = 6200$

kg aastas reostust¹. KMH aruandes ei ole jäätmete mõju üldse analüüsitud, vaid on paljasõnaliselt üksnes väidetud, et mõju rannikule puudub. Samas on üldteada asjaolu, et olukorras, kus ca 6200kg reostust tekitavaid osasid jõuab merevette, kannavad lained reostuse ja tuulegeneraatori osad rannale.

2.21. KMH aruande raames tehtud müraanalüüsid on puudulikud või puuduvad üldse. KMH aruandes on hindamata jäetud inimeste tervisele ja elusloodusele tekkivad mõjud infraheli- ja madalsagedusliku müra tõttu². Teadusuuringud näitavad, et tuulepargid tekitavad tuulikute rootorilabadega madalsagedusliku müra ja spetsiifilisi infraheli impulsse³, mille mõjualas pikem viibimine põhjustab pöördumatuid kahjustusi inimese tervisele (nt südamerütmihäireid, tasakaaluprobleeme, kõrgvererõhutõve jne), kahjustades muidugi ka ülejäänud elusloodust⁴. Müra osas on KMH aruandes üksnes paljasõnaliselt tõdetud, et tuuleparkide kauguse tõttu ei ole see oluliseks probleemiks. Samas levib madalsageduslik müra ja infraheli erinevate uuringute kohaselt kuni 90 km kaugusele⁵. KMH aruandes on valikuliselt refereeritud vaid neid uuringuid, mis pisendavad infraheli mõju⁶, kuid kõrvale on jäetud samade uuringute kriitika ja vastupidiste tulemusteni jõudnud uuringud⁷. IARO (Rahvusvahelise Akustikauuringute Organisatsiooni) analüüsi kohaselt ilmnevad Eestimaa tüüpilistes tuuleparkidele koostatud KMH-des samad metodoloogilised probleemid, mis osaliselt seonduvad ka meie riiklike standardite puudustega, kuid kokkuvõttes suunavad ignoreerima nii müra ja infraheli tegelikke tasemeid kui ka nende kahjulikke mõjusid⁸. Müra tüüpiline modelleerimine, piirdudes eelkõige kuuldava sagedusvahemikuga nagu on tehtud ka SWE KMH-s, ei suuda anda pilti prognoositava madalsagedus- ja infraheli tasemest. Tänu Eestis kehtivast vananenud metoodikast lähtumisele ei suutnud näiteks Sopi-Tootsi tuulepargis 2025.a tehtud kontrollmõõtmised registreerida isegi tuuliku ainuomast infrahelisignatuuri⁹ - tulemus oli sama, nagu oleks tuulikud seisnud. Taolise teadmatuse oludes on sedavõrd hiiglasliku tuulikupargi rajamine vaid 11 km kaugusele inimasustusest võrreldav sisuliselt nn üliriskantse inimkatsega¹⁰. KMH aruandes on aga loodud mulje,

¹ <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ttty-201905211673> (25.06.2025)

² <https://scitechdaily.com/your-cells-can-hear-how-sound-waves-rewire-the-body-at-the-cellular-level/> (25.06.2025)

³ <https://media.voog.com/0000/0051/5165/files/Annex-A-Technical-REDACTED.pdf> (25.06.2025)

⁴ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10189150/> (25.06.2025)

⁵ <https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/2014JD022821> (25.06.2025)

⁶ <https://www.suomenuutiset.fi/tutkimus-tuulivoimaloiden-infraaanta-on-arvioitu-vaarin/> (25.06.2025)

⁷ <https://docs.wind-watch.org/Punch-James-Wind-Turbine-Noise-16-09-30.pdf> (25.06.2025)

⁸ vt eestikeelne tõlge <https://media.voog.com/0000/0051/5165/files/T%C3%B5lge%20eesti%2015JAN25-MAP-IARO%20Raport.pdf> (25.06.2025)

⁹ Kõigist muudest müraallikatest selgelt eristuv nn tuuliku signatuurheli koosneb infraheli impulssidest, mis tekivad iga rootorilaba igal möödumisel tuuliku tornist. Sel hetkel surutakse torni ja laba vahele jääv õhumass väga suure kiirusega kokku, tekitades tugeva ja spetsiifiliste omadustega akustilise lööklaine. Nende müraimpulsside sagedusalad jäävad infraheli spektrisse (on kõrvale helina kuuldamatud, kuid mõjutavad kõigi elusolendite organismi vibratsiooni kaudu) ning nende impulsside sagedused järgivad matemaatilist harmoonilist jada, mille taolist ei looduses ega ka inimtekkelisena kuskil mujal ei esine.

¹⁰ <https://www.asu-arbeitsmedizin.com/wissenschaft/wissenschaftliche-grundlagen-fuer-eine-bewertung-gesundheitlicher-risiken-infraschall> (25.06.2025)

et infraheli ja madalsagedusliku müraga seonduvat ei ole praegusel juhul üleüldse vajalik hinnata.

Kaebajad peavad vajalikuks ka välja tuua, et pahatihti kiputakse Eesti olusid võrdlema Taani või Saksamaaga, kus on tõepoolest palju tuulikuid. Siinkohal on aga oluline rõhutada ning silmas pidada, et madalsagedus- ja infraheli tekitamise võimsus on otseselt seotud tuuliku võimsusega ning sõltub omakorda rootori diameetrist. Hoonestusloa alusel plaanitavad meretuulikud on palju kordi suuremaid kui Saksa- või Taanimaal. Suuruste võrdlemisel on oluline mõista, et kui ühe kogukõrgus on teisest näiteks 2 korda suurem (nt 150m ja 300m), siis on teise rootori tööpindala (seega ka seadme võimsus, tekitatav infrahelimüra jms) teisest mitte 2, vaid koguni 4(!) korda suurem. Eelnev tuleneb ringi pindala kasvust raadiuse ruudu järgi ($S=\pi \cdot r^2$), kus pindala S on rootori kogu tööpindala ja raadius r ühe tiivikulaba pikkus. Kaebajad selgitavad, et see on ka põhjus, miks püütakse uute tuulikute mõõtmeid võimalikult suureks ajada, sest ühe 300m tuuliku ehituskulu on samas suurusjärgus kahe 150m tuuliku ehituskuluga, kuid üks 300m tuuliku tootmisvõimsus annab välja nelja 150m tuuliku tootmisvõimsuse. Keskmise Taani tuuliku nimivõimsuseks on ca 1,1 MW ja keskmise Saksamaa tuuliku nimivõimsuseks ca 1,9 MW. Hoonestusloaga plaanitavad meretuulikud (14 kuni 18 MW) oleks Saksa keskmisest vähemalt 7 korda ja Taani keskmisest vähemalt 13 korda suurema rootori tööpinna ning võimsusega, sh ka infraheli tekitamisel.

KMH aruandes ei ole eeltoodut üldse silmas peetud ega arvestatud.

KMH aruande leheküljel 211 on toodud välja, et tuulikute lõpliku arvu ja paigutuse fikseerimisel, samuti lõpliku tuuliku mudeli väljavalimisel on soovitatav teostada täiendav müra modelleerimine, mis arvestaks välja valitud tuuliku andmeid ning täpset paigutust. Hoonestusloal aga vastav kõrvaltingimus puudub. Veelgi enam - hoonestusloa punkti 8 alapunktis 12 on toodud välja, et *kasutusperioodil koguda müra puhul pisteliselt andmeid tuulepargi üksikute tuulikute kohta [] Lisaks sellele teha mõõtmisi [] lähimal looduskaitsealal, tingimusel, et see ei ole rohkem kui 5km kaugusel meretuulepargi asukohast.* Kuna mürast tekkivat mõju on hinnatud KMH aruandes inimesele tekkiva mõju kontekstis, siis jääb arusaamatuks, mida soovitakse saavutada müra mõõtmisega meres. Lisaks on KMH aruandes võetud lähtekoht, et kaldale ei jõua müra, mis ületab 35dB piirväärtust, kuid hindamata on jäetud mõjud näiteks turistidele ja purjetajatele, samuti väikekaluritele, kes kasutavad tuulepargi ja maismaa vahelist ala rekreatsioonilisteks tegevusteks.

Lisaks ei ole KMH aruandes leidnud üldse käsitlust madalsagedusliku müra ja infraheli mõju koduloomadele ja -lindudele ning metsloomadele ja -lindudele, kuigi leidub arvukalt teaduslikke uuringuid, mis kinnitavad sellise mõju olemasolu.

- 2.22. Visuaalsete mõjude hindamine on toimunud puudulikult.** Hoonestusloaga kavandatava tegevuse raames on planeeritud püstitada mererannast vaid 11 km kaugusele 100 kuni 310m kõrgust tuulikut, mida võib selge ilmaga näha kuni 60 km kauguselt ning mis on maastikul selgelt silmatorkavateks objektideks 30 km kauguselt. Kavandatud 11 km kaugusel rannikust muutuvad tuulikud ilmselgelt visuaalselt domineerivaks. Tallinna Teletorni kõrgune hiiglaslik pööriv sein

domineeriks täielikult kogu rannikult avaneva merevaate üle nii päeval kui ka öisel ajal (tulenevalt tuulikute kohustuslikust valgustusest) ning tuulikute labatippude liikumine oleks nähtav ca 40 km kaugusele sisemaale. KMH aruandes on peetud visuaalse mõju hindamiseks kõigest ilusate vaatekohtade kaardile märkimist. Puudub selge põhjendus, milliste omaduste tõttu on teatavatel vaadetel maastiku jaoks eriline väärtus ja kas ning mil määral tuulikute vaatepilti ilmutamine neid väärtusi kahjustab.

Maastikukonventsiooni (<https://www.coe.int/en/web/landscape/home> 25.06.2025) kohaselt on maastik üks individuaalse ja sotsiaalse heaolu põhielemente ning oluline osa inimeste elukvaliteedist. Seetõttu loetakse keskkonnamõju hindamise hea tava konventsiooniga liitunud riikides (Eesti liitus 2017) oluliseks muutuste hindamist maastikes. Saaremaa rannikumaastik on kohalike elanike jaoks üks perekondliku, rahvusliku ja kultuurilise identiteeditunde olulisematest allikatest ning inimestena väärtustavad kõik erilisust, puutumatust, iluelamust ning pärandit. Rannamaastikust sõltub loomulikult ka turistide huvi „Green Destination“ turismimärgisega pärjatud Saaremaa vastu. Huvi langus kahjustaks kohalike traditsioonilist majandustegevust seoses loodusturismiga ning väheväärtuslikuks muutuksid asustuse miljööväärtuslikkuse hoidmisele suunatud senised pingutused. KMH aruandes ei ole visuaalset mõju hinnatud piisava põhjalikkusega ning mõjuanalüüs on jäänud selgelt pinnapealseks.

- 2.23. Mõjude hindamine linnustikule on teostatud puudulikult.** Linnustiku mõjude hindamine KMH aruandes ei anna piisavat selgust, et nii kohaliku haudelinnustiku kui rahvusvahelise tähtsusega rändetee liikide jaoks on mõjud piisavalt hinnatud ja vajalikud uuringud tehtud. Teostamata on jäetud Saaremaa lääneranniku (sh Vilsandi Rahvuspargi) linnualadel pesitsevate merelindude toitumis ja rändealade GPS uuring piisava liikide, isendite ja pesitsuspaikade valimiga, mille minimaalne ajaline kestus peaks vältama vähemalt 2 aastat tulenevalt merekeskkonna suurest variatiivsusest. Viimasel ajal on Liivi lahe ja Saaremaa rannikumere väikesaartel pesitsevate merelindude GPS saatjatega märgistamisel laekunud andmed viitamas varem arvatust oluliselt ulatulikumast merealade kasutamisest toitumis ja rändeteekonnana.

See võib viia olukorrani, et kui kestuselt väga lühiajalised ja pistelised radarloendused ja rändel peatujate loendused (nagu KMH aruande raames on teostatud ehk kokku kõigest 25 päeva, kuigi Eesti merealade planeering nägi ette minimaalselt 2 aasta pikkuse radaruuringu läbiviimist) ei tuvasta mereala kasutamist antud ajahetkel, siis sellest ei ole õiguspäraselt võimalik teha järeldust, et just kohalike kaitstavate liikide jaoks tuulepargi ala piirkonnal tähtsust ei oleks. See omakorda toob kaasa kohalike liikide jaoks mõjude alahindamise ja ekslike järelduste tegemise, mis ilmekalt KMH aruandest nähtubki.

Eriti oluline on silmas pidada, et hoonestusloa ala on lähim ja keskne tuulepargiala Lääne-Saaremaa haruldaste ja ohustatud merelindude kontekstis ja osale neist üheks olulisemaks pesitsusalaks üldse (nt tõmmukajakas, väikekajakas, väiketiir, räusk, tutt-tiir, jt). GPS saatjatega uuringu läbiviimine enne loamenetluse lõppu on oluline ka arenduste võrdse kohtlemise seisukohalt (näiteks Pärnumaa kaks arendust ja

ELWIND-i projekt on viinud läbi või hetkel korraldades vastavaid uuringud, mida aga vaidlusaluse hoonestusloa arendaja SWE ei ole üldse teostanudki) ja eri arenduste kumulatiivse mõju koondmõju hindamiseks. Praeguse KMH linnustiku aruande järeldused selgelt üldsõnalised ning nendest tehtud järeldused ei välista kuidagi olulist ebasoodsat mõju eelkõige Saaremaa Natura linnualade meresaarte haudelinnustikule.

Lisaks on oluline, et KMH aluseks olevates uuringutes kasutatud STUK4 metoodika on tänaseks ilmselgelt vananenud ja ei peegelda ei praeguseid ega tuleviku vaates vajalikus määras, mahus ja kvaliteedis linnustiku seisukohalt vajalike andmete kogumist (näiteks puudub täiesti pesitsevate merelindude GPS saatjate uuringute teema). Seetõttu on praegu koostamisel ka STUK5 standard, mida tuleks täiendavate uuringute läbiviimisel aluseks võtta.

Lisaks tuleb linnudirektiivi järgi kohustuslikuna analüüsida KMH aruandes kavandatava tegevuse puhul õnnetusjuhtumi tagajärgi linnustikule. Kavandatava alajaama transformaatorites (nn trahvodes) kasutatakse alajaama suurust arvestades ligikaudu 10 tonni õli. Võimalikku õlileket läbi õnnetusjuhtumi arvestades on alajaama asukohavalik tehtud väga tundlikule alale ehk Saaremaa läänerranniku lähimasse punkti ning valdavate tuulesuundade korral on õnnetusjuhtumi tagajärjed kõige raskemad. Vastava õnnetusjuhtumi läbi tekkiva õlilaigu levikut ja modelleerimist ning selle tõkestamist ja kokkukorje hinnangut pole KMH-s üldse analüüsitud.

Täielikult on KMH aruande raames jäetud analüüsimata ja hindamata merikotkastele tekkivad mõjud.

Täiendavalt on oluline, et KMH aruandes ei ole üldse leidnud kajastust suurõnnetuse esinemise võimalus Natura 2000 kaitsealaga seonduvalt ehk kuidas toimub suurõnnetuse (nt tuuliku purunemine ja suurereostuse teke Natura 2000 alale) korral ohu minimeerimine ja negatiivsete mõjutuste jõudmise takistamine Natura 2000 alale.

2.24. Mõjude hindamine kalastikule on puudulik. KMH aruande raames ei ole tehtud uuringute abil kindlaks, kus paiknevad kalade rändekoridorid ja kus asuvad kalade koelmualad. Samuti puuduvad igasugused uuringud kaladele tekkivate kumulatiivsete mõjude osas, s.t milline on meretuulepargiga kaasneva vibratsiooni ning erinevate helide, samuti elektromagnetilise häiringu koosmõju merepõhja elupaikadele ja elustikule, sh kaladele. On oluline märkida, et samasugused puudused on läbivalt terves KMH aruandes. KMH aruandes on tehtud äärmiselt pinnapealsed järeldused selle põhjal, milliseid kalu uuringute teostamise ajahetkel antud piirkonnast püüti. Näiteks kuna ühtegi siiga kalastikuga seotud uuringu alusel teostatud püügi käigus ei tuvastatud, siis on KMH aruandes tehtud järeldus, et siiga antud vetes ei leidu. Kaebajatest hobikalurid ja kutseline kalur aga saavad kinnitada, et on Koovi lahest korduvalt püüdnud ka siiga.

2.25. KMH aruandes on jäetud hindamata kavandatava tegevuse mõju sidele ja navigatsiooniohutusele. Leidub hulgaliselt teaduslikke allikaid, et

tuuleelektrijaamad on raadioside häiringute allikad nii kohaliku side, televisiooni, lennujuhtimise, lennuliikluse, mereside ning navigatsiooni ja seeläbi üldisemalt kogu riigikaitsele. Seadusandlikud aktid ei võimalda ega ka kohusta Eestis tuuleelektrijaamade elektromagnetilise ühilduvuse (EMÜ) auditi teostamist ega ka preventiivse hinnangu andmist. Selle tulemuseks on korduvalt toimuvad sagedusreostused nii Paldiski, Sopi-Tootsi, Saarde kui ka Aidu tuuleelektrijaamade ümbruses. Vastavalt teistes riikides läbi viidud tuuleelektrijaama raadiohäiringute uuringute põhjal on tõendatud, et tuuleelektrijaamad häirivad laevade, sh väikelaevade navigatsiooni GPS-seadmete kasutamist ning lennuliikluse lennukite GPS-navigeerimisseadmeid¹¹. Samuti häirivad tuuleelektrijaamad aktiivradarite, passiivradarite ja sonarite tööd¹² ning tekitavad raadiohäireid merepääste sagedustel, mis raskendavad merehätta sattunud laevade päästeoperatsioonide läbiviimist¹³. Kokkuvõttes ei ole KMH aruandes sidele tekkivaid häiringuid kavandatavast tegevusest üleüldse analüüsitud.

2.26. Kavandatava tegevuse mõju setetele ja merepõhjale on puudulik. KMH aruande kohaselt saavad kavandatava tegevuse raames rikutud nii vundamendi kui ka kaablite alune merepõhi ning süvistustööde käigus üleskaevatud pinnase kaadamise tõttu ka kaadamise alused merealad. KMH aruandest aga ei selgu, kui ulatuslikud need alad on, mis kahjustada saavad. Samuti ei ole KMH aruandes selgitust, kas pinnas jääb merepõhja seisma - tõenäolisem on see, et pinnas seguneb mereveega või vähemalt suur osa sellest ning kulgeb koos lainetusega rannikule. KMH aruande joonise 3.1-9 kohaselt on ilmne, et alalt jõuab hoovuse kaudu setted Karala-Pilguse ning Koovi lahte.

KMH aruandes ei ole analüüsitud süvendustööde ja kaadamise kumulatiivset mõju merepõhjale ning setete liikumisele. KMH aruande tabeli 2.6-1 kohaselt on eemaldatava pinnase maht kokku 1 000 000m³, kuid kaadamise tagajärjel vabaneva pinnase maht on kindlaks tegemata. Kaebajad selgitavad, et on ilmselge, et kui merepõhja hakatakse süvendama, s.t tõstetakse merepõhja ühest kohast teise, siis antud asukohas, kus toimub kaadamine, vabaneb merepõhjast täiendav pinnas, mis omakorda hakkab settena liikuma. Kaadamise mõju ei ole KMH aruandes seega üldse käsitletud. Kaadamine kui protsess on äärmiselt suure ja tundliku keskkonnamõjuga tegevus, mida tõendab ainuüksi asjaolu, et Tallinna Tehnikaülikooli Mereinstituudi poolt on 2015.a koostatud juhend, kuidas ja mida tuleb kaadamisega seotud keskkonnamõju puhul arvesse võtta. Vastav juhend on kõigile kättesaadav ka Kliimaministeeriumi koduleheküljel - <https://kliimaministeerium.ee/media/9573/download> (25.06.2025). Vaatamata sellele, et kaadamisel on mereelustikule ja -taimestikule äärmiselt suur keskkonnamõju, ei kajasta KMH aruanne ühtegi uuringut kaadamisega seonduvalt.

Setete mõjuanalüüsiga seotud puudulikkust ja vastuolu ilmestab muuhulgas hästi asjaolu, et KMH aruande leheküljel 58 on välja toodud, et

¹¹ <https://extranet.itu.int/brdocsearch/R-REP/R-REP-SM/R-REP-SM.2391> (25.06.2025)

¹² <https://wes.copernicus.org/articles/8/1809/2023/> (25.06.2025)

¹³ <https://www.sto.nato.int/publications/STO%20Meeting%20Proceedings/STO-MP-MSG-SET-183/MP-MSG-SET-183-13.pdf> (25.06.2025)

gravitatsioonivundamentide rajamisega kaasneval süvendamisel vabaneb 5-14 korda rohkem setteid kui vaivundamentide rajamisel ja nende settimine toimub oluliselt laialdasemal alal, ulatudes kuni 5mm settekihi puhul ka kuni 5km arendusalalt väljapoole. KMH aruande lisa 3.2. „Hinnang ehitustööde käigus setete vabanemisest tingitud mõjule ja mõjule kohalikule morfodünaamikale keskkonnamõju hindamise raames. SWE tuulepark, DHI AS, 2023“ (esitatud lisas nr 23) kokkuvõtte kohaselt „*Stsenaariumi 2 mudeldamise tulemused näitavad, et üldiselt võivad vundamendi asukohas lekke tagajärjel tekkinud settekoogumid laieneda 5-10km kaugusele üle tuulepargi piiride.* Seega aruande põhitekst ei kajasta aruande alusuuringuid adekvaatselt, vaid selekteerivalt.

Natura 2000 alade hindamisel on täielikult käsitlemata jäetud võimalikest setetest tekkivad mõjud aladele. Pilguse ja Koovi lahe ühenduskohas merega - Mõndelaiu ja Otsenina vahel on merevee tase pärast 2005.a jaanuaritormi vaevalt poole meetri sügavune, madalvee korral kõigest mõnikümmend sendimeetrit. Süvistustööde tulemusel vabanevad setted ja heljum kanduvad soodsate tuulte mõjul justnimelt sellesse kriitilisse punkti ning võivad täielikult katkestada Pilguse ja Koovi lahe ühenduse merega. See omakorda toob kaasa lahe kalade huku (kalad ei pääse enam lahte kudema ning kaovad lahest) ning lahe kinnikasvamise meretaimedega ning pöördumatud muutused lahel ja selle hoiualal. Kalade kadumisega kaovad lahest ka seal pesitsevad ja elavad veelinnud, kes nendest kaladest toituvad.

2.27. Nahkhiirtele tekkivate mõjude hinnang on puudulik. Nahkhiirtega seotud uuringuid meretuuleelektrijaamades on väga vähe tehtud. On faktiliselt teada, et rändnahkhiirtel on olemas selged kevadised ja sügisesed ränded üle mere. Seetõttu on oluline KMH aruande raames uuringute tegemine, mis võimaldaks saada põhjalikumat informatsiooni meretuulepargi mõjust nahkhiirtele. Siinkohal on oluline arvestada, et Saaremaad, sh Sørve poolsaart ja Lääne-Saaremaad peetakse väga oluliseks nahkhiirte rändetee osaks. Nahkhiirte kõik liigid on kaitsekategooria all ja Eesti riik on allkirjastanud nahkhiirte rahvusvahelise kaitse ja elupaikade hoidmise lepingu. Hoonestusloa aluseks oleva KMH aruande järgi on küll kavandatud nahkhiirte järeelseire nn leevendusmeetmena, kuid selline leevendusmeede on vastuolus ettevaatusprintsipiiga (KeÜS § 11).

2.28. Mõjuanalüüs kinnisvara väärtuse vähenemisele on teostatud puudulikult. Kinnisvara väärtuse vähenemise osas on KMH aruanne võtnud aluseks Taani näite, kuid mainimata on jäetud asjaolu, et Taani näite puhul on tegemist oluliselt väiksemate ja ka vähemvõimsamate tuulikutega. Seega ei ole KMH aruandes toodud näide asjakohane. Kaebajad esitavad lisas 24 tõendi, mis näitab Sopi-Tootsi tuulepargi läheduses toimunud kinnisvara hinna väärtuse vähenemist. Teostatud analüüsi kohaselt langes keskmine hind Sopi-Tootsi tuulepargist tulenevalt Tootsis asuvatel korteritel 21,63% ja mediaanhind 31,87%. Seega on ilmne, et tuulepargil on kinnisvara väärtusele negatiivne mõju. Vastavaid uuringuid kinnisvara väärtuse vähenemise osas on läbi viidud ka Ameerika Ühendriikides (<https://docs.wind-watch.org/AGO-WIND-TURBINE-IMPACT-STUDY.pdf> 25.06.2025) Taanis (<https://link.springer.com/article/10.1007/s10640-024-00947-x> 25.06.2025) ning Inglismaal (<https://eprints.lse.ac.uk/62880/> 25.06.2025) ning kõigis on leidnud

üheselt kinnitust, et meretuuleparkide lähedus mõjutab kinnisvarahinda negatiivselt. Lisaks on kinnisvara väärtuse vähenemist vaadanud üksnes elamuga hoonestatud kinnisvara kontekstis ning olid täielikult jäetud kajastamata hoonestamata maadele elamute rajamise perspektiiv, sh kinnistute jagamise ja arendamise võimalused vastavalt kehtivale üldplaneeringule.

- 2.29.** Kõike eeltoodut arvestades paluvad kaebajad halduskohtul tühistada Vabariigi Valitsuse 21.05.2025.a korraldus nr 95 ning tunnistada õigusvastaseks Kliimaministeeriumi 10. juuni 2024. a kirjaga nr 7-12/24/781-11 antud heakskiit Saare Wind Energy meretuulepargi keskkonnamõju hindamine aruandele.

3. MENETLUSLIKUD KÜSIMUSED

- 3.1. Asja läbivaatamise viis.** Kaebajad soovivad asja läbivaatamist kohtuistungil.
- 3.2. Esindusõigus.** Kaebajate I-III ja V-X volitatud esindaja esindusõigust tõendavad volikirjad on esitatud kaebuse lisades nr 25-34 ning volitatud esindaja haridust tõendav dokument kaebuse lisas nr 35.
- 3.3. Riigilõiv.** HKMS § 104 lõike 1 kohaselt tasutakse kaebuse esitamisel halduskohtule riigilõiv seaduse kohaselt. RLS § 60 lõike 1 kohaselt tasutakse kaebuse esitamisel riigilõiv 20 eurot iga nõude pealt. Kaebajaid on kokku kümme ning iga kaebaja taotleb Vabariigi Valitsuse 21.05.2025.a korralduse nr 95 tühistamist ning Kliimaministeeriumi 10.06.2024.a kirja nr 7-12/24/781-11 (millega kiideti heaks KMH aruanne) õigusvastasuse tuvastamist. Seega tuleb nende esitatud nõuete pealt tasuda riigilõivu summas 400 eurot. Riigilõivu tasumist tõendav dokument on esitatud lisas nr 36.

4. TAOTLUSED

- 4.1. Tühistada Vabariigi Valitsuse 21.05.2025.a korraldus nr 95, millega väljastati Saare Wind Energy OÜ-le meretuulepargi hoonestusluba.**
- 4.2. Tunnistada õigusvastaseks Kliimaministeeriumi 10. juuni 2024. a kirjaga nr 7-12/24/781-11 antud heakskiit Saare Wind Energy meretuulepargi keskkonnamõju hindamine aruandele.**
- 4.3. Jätta menetluskulud vastustaja kanda ja mõista kaebajate menetluskulud kaebajate kasuks vastustajalt välja vastavalt esitatavale menetluskulude nimekirjale.**

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tuulikki Laesson

Mittetulundusühingu Koovi Külaselts volitatud esindaja

Mittetulundusühingu Elurikkuse Kaitse volitatud esindaja

Mittetulundusühingu Saare Rannarahva Selts volitatud esindaja

Vahur Kraft, Jaanus Reede, Meeta Priske, Sulev Vikat, Neeme Nõmme, OÜ Jänese Aiad
volitatud esindaja

Kaebusele lisatud dokumentide loetelu:

1. MTÜ Koovi Külaselts seisukoht KMH aruande avalikul väljapanekul
2. MTÜ Elurikkuse Kaitse seisukoht KMH aruande avalikul väljapanekul
3. MTÜ Saare Rannarahva Selts seisukoht KMH aruande avalikul väljapanekul
4. T.Laessoni seisukoht KMH aruande avalikul väljapanekul
5. SWE vastus MTÜ Koovi Külaselts seisukohale
6. SWE vastus MTÜ Elurikkuse Kaitse seisukohale
7. SWE vastus MTÜ Saare Rannarahva Seltsi seisukohale
8. SWE vastus T.Laessoni seisukohale
9. Vabariigi Valitsuse 22.02.2024.a korraldus nr 50 (avaldatud Riigi Teatajas 27.02.2024)
10. TTJA poolt 30.08.2023.a avalikule väljapanekule pandud KMH aruanne
11. TTJA vastus teabenõudele
12. Parandatud KMH aruanne (lõplik KMH aruanne esitatud heakskiiduks)
13. Kliimaministeeriumi 10.06.2025.a kiri nr 7-12/24/781-11, millega kiideti heaks SWE Roheplaan OÜ töö „Saare Wind Energy meretuulepargi Keskkonnamõju hindamine. Keskkonnamõju hindamise aruanne heakskiitmisele. 22.05.2024“
- 14-18. Kaebajate I, II, IV, V ja X vastuväited hoonestusloa eelnõule
19. Vabariigi Valitsuse 21.05.2025.a korraldus nr 95 „Hoonestusloa andmine“
20. MTÜ Koovi Külaselts põhikiri
21. MTÜ Elurikkuse Kaitse põhikiri
22. MTÜ Saare Rannarahva Selts põhikiri
23. KMH aruande lisa 3.2. „Hinnang ehitustööde käigus setete vabanemisest tingitud mõjule ja mõjule kohalikule morfodünaamikale keskkonnamõju hindamise raames. SWE tuulepark, DHI AS, 2023
24. Sopi-Tootsi tuulepargist tekkiv negatiivne mõju kinnisvara väärtusele
- 25-34. Kaebajate I-III ning V-X esindusõigust tõendavad volikirjad
35. Haridust tõendav dokument
36. Riigilõivu tasumist tõendav dokument